

Unusannakar

ปรากฏการณ์ทางระบาดวิทยา ถูกมองว่ามีการเปลี่ยนแปลงและสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ยุค คือ ยุคแรกเป็นการเกิดขึ้นของโรคระบาด เช่น อหิวาตกโรค กาฬโรค ซึ่งเริ่มตั้งแต่ยุคหินใหม่ที่มนุษย์มีการตั้งชุมชนเป็นหลักแหล่ง ปัญหาสุขภาพและความปลอดภัยที่แออัดทำให้เกิดโรคติดต่อแพร่ระบาดขึ้น ยุคที่ 2 เป็นการระบาดของโรคเรื้อรังต่างๆ เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิต โรคหัวใจ และโรคมะเร็ง เกิดขึ้นพร้อมๆ กับยุคอุตสาหกรรมที่แบบแผนการใช้ชีวิตและการบริโภคในสังคมสมัยใหม่เปลี่ยนแปลงไป และยุคที่ 3 เป็นยุคของโรคระบาดใหม่ๆ หรือที่เรียกว่า โรคอุบัติใหม่ (เช่น ไข้หวัดนก โรคซาร์ส ไข้หวัดสายพันธุ์ใหม่ อีโบล่า และโคโรนาไวรัส ที่เรากำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน) และโรคอุบัติซ้ำ (คือ โรคที่ครั้งหนึ่งเคยควบคุมได้แล้ว แต่กลับมาระบาดมากขึ้นอีก เช่น วัณโรค เป็นต้น) โรคระบาดในยุคที่ 3 นี้ แพร่ระบาดได้รวดเร็วเพราะเกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการข้ามพรมแดนของผู้คน สินค้า ข้อมูลข่าวสาร และไลฟ์สไตล์ อย่างไม่เคยมีมาก่อน

การแพร่ระบาดของโคโรนา และไข้หวัดสายพันธุ์ใหม่ ได้สร้างความตื่นตระหนกและส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวาง แพทย์ นักไวรัสวิทยา ผู้ปฏิบัติงานด้านการควบคุมโรค ผู้เชี่ยวชาญด้านระบาดวิทยา และผู้กำหนดนโยบายสาธารณสุข มีบทบาทสำคัญในการรับมือกับภาวะวิกฤตินี้ และต่างปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้อย่างน่าชื่นชม แต่หากเรามองโรคระบาด และปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ต้องการความเข้าใจในมิติทางสังคมวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการเข้าใจเชื้อไวรัส สัตว์ พาหะ และพยาธิสภาพที่เกิดจากการติดเชื้อ จะมีส่วนช่วยในการรับมือกับโรคระบาดเหล่านี้ รวมทั้งช่วยสร้างความรู้เท่าทันต่อผลที่ไม่อาจคาดคิดได้

การระบาดอย่างรวดเร็วและความแตกตื่นต่อการระบาดของโคโรนาไวรัส เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของโลกที่ต้องเผชิญกับโรคใหม่ๆ มากขึ้น ในขณะที่บริบททางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมก็เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และมีความซับซ้อนมากขึ้น ไวรัสเกิดการกลายพันธุ์ เชื้อโรคปรับเปลี่ยนพันธุกรรมกลายเป็นเชื้อดื้อยา การเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ทำให้พาหะของโรคแพร่หลายมากขึ้น มนุษย์สัมผัสกับเชื้อโรคจากสัตว์ผ่านการบริโภคและการปศุสัตว์ที่เข้มข้น ในขณะที่โลกาภิวัตน์ทำให้โลกไร้พรมแดน เชื้อโรค พาหะนำโรคและผู้ป่วยเดินทางไหลเวียนไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว หากเรามองการระบาดของโรคนี้ว่าไม่ใช่เป็นเพียงปัญหาทางวิชาการแพทย์ที่จะแก้ไขด้วยมาตรการทางการแพทย์ แต่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ต้องใช้ความเข้าใจจากวิชาการและศาสตร์หลายแขนง มานุษยวิทยา ก็อาจเป็นวิชาการแขนงสำคัญแขนงหนึ่ง ที่จะช่วยให้เรามองที่จะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมป้องกันไข้หวัดจากโคโรนาไวรัส ที่เรากำลังเผชิญอยู่และโรคใหม่ๆ ที่เราจะต้องเผชิญต่อไปในอนาคต

นพ.ศิริยุสม์ วรามิตร

บรรณาธิการ